

ژ هههنگا تۆر وچاندا ئیزدیا

هیمن خلیل

ل گوندەکی کورەکی بەلنگاز هەبوو
هەش کەچا خونتکاری دکر، بەلێ وی نەد
دایێ، رۆژەکی کورکی گۆتێ : - کەچا خۆ
بدەمن تەچ دقەیت دێ کەم، گۆت :
باشە، هێشکاری هەرە دناڤ ئاقێ دا هەتا
سویەیکێ [مەها ژەستانی یە گەلەک
سارە]] کورکی گۆت : باشە دێ چم، وچۆ
دناڤ ئاقێ دا، سویەیکێ پاسەوانەک چۆ
ئینا، ژقودرەتا خودێ هێشتا یێ ساخ
بوو، کررکی گۆت : شرعەتێ مە ب
دوماهیەک هات، گۆتێ : باشە، بەس تە
خۆ ل بەرچ ئاگرا گەرم نەکری. گۆتێ :-

نە، بەس من ئاگرەک ل دوویر- دوویر دیت بوو، گۆت :- ئەز کەچا خو نادەم تە
یا خۆ ل بەر ئاگری گەرم کری، کورکی گۆت : من خۆ نە گەرم کری یە، باوەرکە،
هەر هۆسا کەچک نە دایێ، کورک ما مەندەهۆش وگۆت : بۆچ کەس باورناکەتە
ژمن؟! زەلامەکی گۆتێ :- بێژمەتە، شرعەتێ خۆبە نەک بالوول دێ بۆ تە چێ
کەت، کورک چۆ دەف بالوول و سالفا (حکیاتان) خۆ گۆتێ!، بالوول گۆتێ :
باشە، بێژە خونتکاری وزەلامین وی هون مێهفانین (بالوول)ن، رۆژا پاشتر
خونتکار وزەلامین خۆ چۆنە دەف بالوول، بوو دەمێ فرافینێ هێشتا بالوول
خوارن بەینایە، خونتکاری گۆتە پاسەوانەکی: هەرە بێژە بالوول چ ل خوارنێ
هات، پاسەوان چۆ دیت بالوول سێ مەر (سێ دارنێ درێژ) یێن راوستاندین
وتامانا خوارنێ یا ل سەر ویبەجە کە ئاگری یا هلگری، پاسەوان زفیری گۆتە
خونتکاری وەسایە، خونتکار وەزەننێن وی چۆنە دەف بالوول وگۆتێ : ئەفە دێ
چەوا چێ بت!، بالوول گۆت : پا چەوا ئەوی کوری بەلنگاز خول بەر ئاگرەکی
دوویر گەرم کر ئەفەژێ دی چێ بت، زەلامی گۆتە خونتکاری : پیتتی یە توو
کەچا خۆ بدەیه کوری چنکو شرعەت کەهشستە دەف بالوول، وەر هۆسا
خونتکاری کەچا خۆ دا وی کوری...

سترانسیژی کۆچک ودیوانا سلیمان خەر شەنی

جەمال کۆدی

دسالیێن هەفتیاندا ئاقێ وی لدهقەرە
بەهیدنا بەلاڤ دبت بتایبەتی لدهقەریت
ئیزدیا لەورا دکوچکا تەحسین بەگن
ودپۆالی ئاغا ومەولەوی وگەلەک جەهیت
دی ستران گوتینە وخەلکێ گەلەک هەژ
دەنگێ وی کریه. سلیمان خەر شەنی
گەلەک کاسیتێ ژێ تۆمارکریه
لستۆمارگەهیت دکۆکێ وموسلێ ئەتا
قێگاقێ ژێ گوهداریت کاسیتین وی
دمشەنە.

ژبلی ستران گوتنێ ژبانا بۆ دخەباتا
چەکداری دە ژێ بۆراندیه ماوہیەکی درێژ
پیشمەرگەهاتی کریه، بدەنگی خۆ
وتفەنگا خۆ خزمەتا ولانێ کریه، هەژیه
بێژین چەندین چاقپیکەفتن دکەل هاتینە
کرنه ژلایێ گوشار و رۆژنامیت
کوردستانی شه، بەلێ مخاین لرۆژا
۷/۹/۲۰۰۰ خاترا خۆ یا دوماهیێ
دخوازت ودچتە بەر دلوقانیا خودێ پش
سامانەکی ژ فلکلوری کوردی دپارێزت،
هزار سلاڤ لگیانێ وی بن.

دناڤ مللەتێ مەدە گەلەک کەس
هەبوونە خزمەتەکە مەزن بۆ ولانێ خۆ
کری بریکا کۆتتا سترانا فلکلوری یا کو
ژبەرێ دە گرنکیا خۆ هەمی بتایبەتی دەمی
دکوچک ودیوانا دەهاتە گۆتن، ئەو ستران
یا هاتیه پاراستن بریکا وان کەسا هەتا
ئیسرۆژێ ئەم پی دەسەر بلندین، فەرە ئەو
کەسە نەتینە ژبیرکرن.

سلیمان خەر شەنی ئیک ژوان
سترانسیژا بوو یێ کو خزمەتەکە باش بۆ
سترانا فلکلوری یا کوردی کری وژبانا خۆ
بۆ قێ چەندێ تەرخانکری وچەندین
سترانیت کوچک ودیوانا پاراستین.
ئاقێ وی یێ دروست سلیمان
مەحمود سلیمانە، سالا ۱۹۲۴ لگوندێ
خەر شەنیا ژ دایک بوو، هەر ژ زاروگینیا
خۆ هەژ ستران گوتنێ کریه وگەلەک
گوهداریا سترانسیژیت وی دەمی دکر دا کو
بتر فیری ستران گوتنێ بت، رۆژ بۆ رۆژێ
بتر ستران زانین ئەتا گەهشستە وی ئاستی
دکوچک ودیوانا سترانا بێژیت.

بەنگین زمانی کوردی

وولانێ مەیه.

(پیت)

وینەکێ دروست کریه بۆ دەنگین کو ئاخفتنێ دروست دکەن یان ئەو نیشانین کو بۆ ییشاندنا دەنگا هاتینە دانان ب پیتین لاتینی. ویشی
ئاوایی لخاری ديار ک (۳۲) پیتان

. L.L k .Kk .ژ .Jj .بزرکه li . ه .Hh .Gg .ف .Ff .ئ .Ee .ئە .Ee .Dd .ج .Cc .ج .Cc .ب .Bb .آ .Aa
. Zz .ی .Yy .خ .Xx . و .Ww .ف .Vv .و .Uu .و .Uu .ت .Tt .ش .Ss .س .Ss .ر .Rr .ق .Qq .پ .Pp .و .Oo .ن .Nn .م .Mm

(دەنگ)

پیت د دەنگداریێ دا دوو تەخلیقێ (دەنگ دێر) و (دەنگ دار) - ن :

- دەنگ دێر : ئەو پیتەیه کو خوه دەنگه و دەنگێ بەسەرێ خوه دەدکەفە و دەنگێ دەنگ داران دەدخینە وددێرە.
- دەنگ دار : ئەو پیتەیه کو خوه دەنگه لێ دەنگی وی بەسەرێ خوه وی ئاریکاریا دەنگ دێری دەرنکەفە.

(پیتین دەنگ دێر)

دزمانی کوردی دا هەشت پیتین دەنگ دێر هەنە : (a . e . e . i . i . u . u . o) (و دەنگ دێر دوو تەخلیقێ : (کورت) و (دریژ) و دەنگین
کورت (e . i . u) و دەنگین دریژ (e) - ن (a . i . e . u . o)

(برکە)

کو بێژە یا خود پەیف گوتنەکا خوهیێ رامانە وژ برکا پیتک تبت وبرکە پارەکا ژ پەیفی کو بجارەکی ژ دەف دەدکەفە هەر وەکی دپەیف
مروڤ دا کو دوو برکەنە (م + روڤ Mi+rov) ژبو پلێقەکرنا فێ پەیفی دقیت دەف (ئەزمان و لیڤ) دوو جارا بلقن، جارهکی بۆ دەریخستنا
دەنگی (م) و جاردەکانن ژبو دەخستنا دەنگی (روڤ). وەلی دپەیف (مروڤ) دا دوو برکە هەنە (م + روڤ) لێ دبێژەیا مروڤ دا (۵) دەنگ و
(۵) پیت هەنە ویشی ئاوایی لخواری ديار : (م + بزروه + ر + و + ف)

ژێدەر : کامیران عالی بدرخان، خواندنا کوردی، شام ۱۹۳۸ .

ئەز و ئازادی و نیرگزی

خەلات سینو شیحانی

شەفەکە تارى، شەفەکە بترس وسەهەم،
سەر سەرێ من باژیری من داهاات. ئەسمان
هەموو کرە ئاگر، بەنا باروتی خانى وکۆلان
تژیکرن، زارۆک ژ دەنگی گورزی فێ سواری
شەقی ترسان ولەرزین دیوارین خانیکین مە
هەژبان و دەرزین کونجین تارى ب من
ونیرگزی بونە باغین پارس ومە دریدئ،
لگەل فێ ترس ولەرزئ ئەز دل خۆش دلشاد
بوم یقی سواری گۆتن سواری ئازادیی یە .
فێ سواری ب هەنەرا هۆیا دژوار شەفتی
دراند ودیمێ شەبەقی گەھاند وچاقی رۆژئ ل
ئەسمانێ باژیری من بژاند، خون مژو لیبوک
تەرقاندن شادی ودیلان ئیرۆ گێران.
باژیری من زیندانەک بوو، فێ سواری
دیوارین وئ هەلوشاندن وبەرئ سپیدئ
دەرگەه فەکرۆ هەلەلاند، بەلێ فێ سواری ئاقا
کانیین مە زەلال کرو رهوشەن سەر دیمێ
چەلمسی یێ نیرگزی باراند وخوناف گرت
وبەر بایێ سپیدا ئازادیی دا لقلقی وکەنى،
وئ گاقی من کۆفیا خۆ خاکر وگۆت ئەز
ئازادم ئەز ئازادم!
من خۆ شەزەلاند بن سیبەرا فێ

ئەسمانیدا، ئەرئ تەنامە رۆژادی و دیتەر
من بەرئ خۆ دایێ ئەسمانەکی کریت
وئ بەختە جار رۆژە جار شەفە جار
سارە وجار گەرما وی یا مت سۆژت هەر
جارەکی کراسەکە وئاوایەکە ئەف سیبەرا
هو من نوڤسایە ومن نەفتیت دناڤ فێ
هروو خەمی دا من سەرئ خۆ راگر نیرگز
بەر من یە راوەستسایە یە مەلول وچەل
مسییە، ئەرئ خیرە تە نیرگز تو هۆ یا دل
خەم؟ چ بێژم بۆتە تەمۆ تە ج هاژ خۆ
ومن نینە تەخیرە دەلالا من ! لاوئ منۆ
ماقاسی تو من نایینی هەرۆ داشەک ژ
پرچامن یادیتەر کەشک گەل فێ گزندئ
رۆندگ ژ چاقین بەلەک هورین وسەر
روپین گولیدا هاتن خاری ولیقین هناری
گەزین وتەرزەنکەک راهیلا وبەرئ خۆ ژ
من زقراند ئەرئ ئەز ژ خەمین نیرگزی بۆ
مە تەمۆیهکی دی گزینۆتک بەلش من
را چۆن ئەرئ نیرگز دئ بێژە کا چیبە نئ
تە ئەز سۆتم، چ بێژم رەبەن تەمۆ تو هەر
ل بەر دیوارا تزیککا بینەو ببە چایخانا
دا پالده وبەرەدە دئ خۆش نیرگز خوشیا

(...)

شیلان حەمز
هەولیر

- دشەرئ برا کوزی دا
- لنگەکی وئ هاتە شەکەستن
- ژجیہانی رە دکۆت بئ شەرم
- ل خەستا ئازادین جەبار بوو
- سبئ بەرئ وئ ل مەها بادئ یە
- شیرین ل بەندئ یە
- ستیرەکا ل رۆژئ نە بیانە
- گولالە سترانا کوردستانی
- ژ گولبە هاری رە دستری
- دنگبێژە
- سپیدئ دبووری
- وئ برینی دبوورینی
- قامشۆ هیڤیدارە
- ئامەدی بەندەوارە
- دنالە
- شقان دلدارە
- هەلبەستا هیلبینی دەوونە
- ئاوازیێن خوەش دبارن
- و
- دبارن

سۆپاسنا بەهیداری

بناقی بنەمالا خودئ ژئ (عبدالله جوقی
درویش) مامۆستایێ پەیمانگەها تەکنیکی ل
دھۆکی، پرژدل سۆپاسیا نوینەرئ بەرێز -
منصور بارزانی و دەزیری ساخلمیا هەریمە
کوردستانی و بەرێز (حاکم نەمر کەچو)
و دەزیری هەریمە وبەرپرسی لقی ئیک یێ
پارتی دیوکراتی کوردستان و بەرپرسی لقی
نەه ونوینەرین لقی (۱۴) وشاندئ دگەلداو
نوینەرین بەرێز خسرو گۆزان و بەرێز (محمد
هاجانی) نوینەرئ پارێزگەرئ دھۆکی
وبەرێزان قائمقامین سیمیلئ وناکرئ و
نوینەرئ قائمقامئ نامیدیێ وسەرۆکی
ساخلمیا پارێزگەها دھۆکی ورێژدار (میر
تەحسین بەگ) و (میر فاروق بەگ) ولژنا
شیوردارا ئیزدیبا وبنگەھی لالش ب هەر
چار لقیێ خۆفە، ولژنن ناخۆیێن (سیمیل
- تەناھی - تلکیف - باشیک وبەحزانئ -
پەیمان، مەقلوب، گارە) وهەردوو کۆمیتین
(شێخان) و (خازر) یێن یەکیستی
نشتیمانی کوردستان و سەرۆکاتیا
پەیمانگەهین تەکنیکی ل هەولیر وراگرئ
پەیمانگەها تەکنیکی ل دھۆکی ب مامۆستا
وقوتابییێ خۆفە و فەرماندئ لەشکرئ (۳)
ل شێخان اشاندئ دگەلدا ورهسپی وسەرۆک
هۆز و عەشیرەتین دھۆکی وسیمیلئ وناکرئ
ومرێبا وشێخان اخانکی اشاریا وئیزدیبن
ئاکنجیبین دھوک و جقاتا روحانیا ئیزدیبا
وسەرۆکی قەوالان وپیشیمام وبایێ چاویش
وتەشایا نوینەرین دام و دەزگەهین حزبی
وئیداری و رهوشەنبیری وجەماویری
ولەشکەری وجشاککی ل سەرئسەری
پارێزگەهین دھوک وموسل وهولیر دکەن .
ئەوین چ ب نامادەبوون چ تەلەفون وفاکس
پشکداری دبەهیا مەدا کرین وبوونە
هەفیشکین خەم وکۆفانین مە وخەمین مە
سڤک کرین، خودئ گیانئ رەحمەتی ب
بەهشتا خۆ شاد بکات وخودئ خیرا هەمی
لایەکی قەبول بکات .

دکتور باسل جوقی درویش
قائمقامی قەزا شێخان
ژ پیتش بنەمالا خودئ ژئ پازی فە
۲۰۰۴/۱۲/۲۱